

8.2.2021

Dnro:
AKA/9/00.03.20/2021

Lausunto

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: VNS 3/2020 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Pyydettyinä lausuntona esitän kunnioittavasti seuraavan.

Valtioneuvoston selonteko koskettaa erittäin tärkeätä teemaa, jolla on merkitystä niin yksilöiden, yhteisöjen kuin kansakunnankin tasolla. Kestävä kehitys koskettaa laajasti eri yhteiskuntapolitiikan sektoreita ja edellyttää toteutuakseen vahvoja sektoreiden toimintarajat ylittäviä toimenpiteitä.

Suomalaisten hyvinvoinnin takaamiseksi tarvitsemme ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua, korkeaa työllisyyttä ja kestävää julkista taloutta. Kestävä talouskasvun kannalta tuottavuuden paraneminen on välttämätöntä. Tuottavuuden kasvun tärkeimmät tekijät ovat osaaminen ja innovaatiot, työhyvinvointi sekä uudistuvat toimintatavat työn murroksessa.

Kuten selonteossa todetaan, sivistys on tärkeimpiä arvojamme ja ihmisen vapauden tae. Tieteellisellä tutkimuksella ja tutkimukseen perustuvalla opetuksella on keskeinen rooli sivistyksen lisäksi myös tuottavuuden kasvun mahdollistamisessa ja hyvinvoinnin lisäämisessä.

Ilman vahvaa ja monipuolista osaamispohjaa jäämme väistämättä jälkeen muiden maiden kehityksestä emmekä myöskään pysty täysimääräisesti hyödyntämään muualla tuotettua tutkittua tietoa omien ratkaisujemme tukena.

Tarvitsemme nykyistä enemmän tutkittua tietoa ja siihen perustuvaa osaamista, jotta voimme toteuttaa ne muutokset, joita eri sektoreilla ja hallinnonaloilla tarvitaan kestävää tulevaisuutta varten.

Agenda2030:n toimeenpanoon tarvitsemme myös vahvempaa tutkimus-, ennakointi- ja kokeilutiedon hyödyntämistä kestävän kehitykseen kytkeytyvissä politiikkaprosesseissa, tarvitsemme tiedeyhteisön ja kansalaisten osallistumista.

Siksi on huolestuttavaa, että Tavoitteen 9 (Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävä teollisuutta ja innovaatioita) lisäksi tutkimuksen rooli ja merkitys kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamisessa mainitaan selonteossa vain muutaman teeman yhteydessä: lasten ja nuorten ravitsemuksen, kalastuslain ja Suomen merentutkimuksen kohdalla.

Agenda 2030 -tavoitteiden saavuttaminen edellyttää nykyisen osaamisen laajamittaisen hyödyntämisen lisäksi myös aktiivisia toimia uuden osaamisen rakentamiseksi. Osaamistarpeet kasvavat ja muuttuvat nopeasti. Nykyisen osaamisen varaan tuudittauduttaessa Suomi jää auttamattomasti jälkeen muista maista ratkaisujen suunnittelun ja toteutuksen mahdollisuuksien hyödyntämisessä.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifin kestävä kehityksen teesit (<https://www.unifi.fi/viestit/kestavan-kehityksen-ja-vastuullisuuden-teesit/teesien-johdanto/>) kuvaavat erinomaisesti yliopistojen merkitystä ja mahdollisuuksia Agenda 2030 -tavoitteiden toteuttamisessa. Tavoitteena on, että kestävä kehitys on läpileikkaavana teemana kaikkien yliopistojen strategioissa. Kun kestävä kehityksen ja vastuullisuuden näkökulmat tuodaan opetussisältöihin ja tutkimuksen vaikuttavuustavoitteisiin, niin tutkimus ja siihen perustuva opetus tukevat entistäkin vahvemmin kestävä kehityksen tavoitteita.

Korkeatasoinen osaaminen syntyy kuitenkin vain pitkäjänteisen työn tuloksena. Koronavirusepidemia on osoittanut, miten nopeissa tietotarpeissa voidaan vain tällaisen pitkäjänteisen osaamisen pohjalta tuottaa ennenäkemättömän nopeasti tiiviissä kansainvälisessä yhteistyössä koronarokotteita. Tämä ei kuitenkaan olisi ollut mahdollista ilman pitkäjänteisiä panostuksia osaamisen kehittämiseen.

Siksi tutkimuksen pitkäjänteinen rahoitus on keskeistä selonteon tavoitteiden saavuttamisessa. Laadukas tutkimus ja tutkimukseen perustuva opetus tukevat sekä uuden tiedon tuottamista että tutkitun tiedon hyödyntämistä kestävä kehityksen edistämässä. Vahva osaaminen avaa myös mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja vaikuttamiseen sekä globaalin vastuun kantamiseen selonteossa kuvatulla tavalla.

Kestävä kehityksen haasteiden ratkaiseminen edellyttää monipuolista laadukasta tutkimusta ja siihen perustuvaa koulutusta. Tutkijoiden uteliaisuus tutkia yhteiskunnan ja ympäristön tilannetta, tunnistaa käsitteitä, syitä ja seurauksia ovat mahdollistaneet laajamittaisen kansainvälisen ymmärryksen muodostamisen esimerkiksi siitä, että elämme ihmiskunnan aiheuttaman ilmastokriisin aikakautta. Ilman tällaista tutkimusta emme osaisi tunnistaa merkkejä tai ymmärtää syitä ilmaston ääriolosuhteille ja sille, minkälaisin toimin ilmastomuutosta voitaisiin hillitä. Tutkimuksella onkin tärkeä rooli tunnistettaessa ja

kehittäessä näitä hillintätoimia niin luonnontieteiden ja teknologian kuin yhteiskunnan tutkimuksessakin.

Suomen Akatemia on rahoittanut jo parikymmentä vuotta tutkijoiden ja tutkimusryhmien ilmastonmuutokseen, hiilineutraaliuuteen ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvää tutkimusta. Hakemukset on ensin vertaisarvioitu kansainvälisistä tutkijoista koostuvissa paneeleissa ja niiden tulosten pohjalta Akatemian luottamuselimet ovat tehneet rahoituspäätökset.

Akatemian rahoitus tukee myös alan tutkimusinfrastruktuurien ja osaamiskeskittymien rakentamista ja tutkimukseen perustuvien ratkaisujen tuottamista. Näihin suuntautuvaa rahoitusta on toteutettu esimerkiksi strategisen tutkimuksen neuvoston ohjelmien ja tammikuussa 2021 järjestelmätasoisien ilmastonmuutostutkimuksen rahoituspäätösten myötä.

Tavoitteena on, että Suomi on vuoteen 2030 mennessä kestävä kehityksen yhteiskunta, jonka tutkimus- ja innovaatioympäristö on kansainvälisesti houkutteleva.

Tämä edellyttää pitkäjänteistä rahoitusta, jonka avulla voidaan ylläpitää ja kehittää yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työtä. Samalla on pidettävä huolta myös Suomen Akatemian rahoituksesta, jolla kansainvälisen vertaisarvioinnin pohjalta myönnetään rahoitusta laadukkaimpaan ja vaikuttavimpaan tutkimukseen.

Riitta Maijala
Ylijohtaja, tutkimus
Suomen Akatemia

